

Een werkelijkheid tot leven brengen

Reflecties bij de ontwikkeling van een exemplar

Met de start van het expertisecentrum voor exemplarisch onderwijs vorig cursusjaar kregen diverse docenten van *Driestar educatief* de opdracht voor hun eigen vakgebied een exemplar te ontwikkelen. Winnie Verbeek koos samen met collega Annelies Kraaiveld voor het thema 'De kast'. Ordeningsprincipes in de wereld van grote mensen en kinderen staan hier centraal. In de bijdrage hieronder neemt Winnie de lezer mee in

Oktober 2006

'Wat vind je nou de kerngebieden binnen het vak beeldende vorming?' Het kraakt en het knerpt in de hersenen boven. Mijn gedachten slaan op hol en ik moet eerst orde maken. Er is te veel, het is te mooi, te boeiend, te divers. Waar moet ik beginnen, waar wordt er een punt gezet? Groep 2 dan maar, laat ik daar maar gewoon starten. Het heel jonge kind, die onbevangingen kleuter die met een ongekennde frisheid de grote

'Is de museumwereld niet de grote mensenvariant van die van de kinderen?'

het enerverende proces van het ontwikkelen en uitproberen van het exemplar. Ze belicht bovendien nog een extra spannende dimensie: in de rol van docent kreeg ze de taak studenten enthousiast te maken voor deze vorm van onderwijs. 'Ik geniet, niet alleen van de studenten, maar ook van het onderwijs zelf, dat zich heel natuurlijk ontvouwt.'

September 2006

Het overvalt je als docent elke keer: de razendsnelle manier waarop het nieuwe schoolseizoen er met je vandoor gaat. Voor je het doorhebt, zijn alle hoeken van de school alweer gevuld met de vertrouwde levendigheid van de studenten. De eerste lessen zijn alweer geweest, voordat je je hebt kunnen afvragen of je voorbereidingen wel voldoende waren. Terwijl je aan het nadenken bent over hoe je verder zult gaan, zijn de laatste lessen voorbij. Ondertussen wordt je leven beheerst door het vaste ritme van onderwijs: je bereidt je voor, je geeft je les, je klas komt tot leven, of niet. Onbewust wissel je alweer van blik. Je kijkt nog even achterom: hoe ging het? En dan draai je je alweer richting de toekomst: wat wordt er volgend jaar anders in mijn programma?

Dit jaar is er een tweede, wat onzekere start. Die richt zich niet op dat razendsnelle onderwijsproces dat zich onder je neus afspeelt, maar begint in september met wat aarzelend rondkijken. Ik ben uitverkoren om deel uit te maken van een project rond exemplarisch onderwijs. Bij zoiets lijkt je horizon oneindig, en wat je wilt gaan bereiken, ligt ergens wazig te wachten. Jij zult het tot leven moeten brengen. Dat is een wat angstaanjagende gedachte.

wereld om zich heen bekijkt, is eigenlijk een prachtig uitgangspunt. De wereld mag er vanuit kleuterogen soms wat onveilig uitzien, ze is ook ongemeen spannend en uitdagend. Soms stopt de kleuter. Een klein deel van die grote wereld pakt hij op, bekijkt hij en stopt hij in zijn zak. In onze ogen onnozele dingen: een mooie steen, een eikel, een schelp, gewoon gevonden en opgeraapt. Thuis vinden ze soms hun eigen plekje: op een plankje, in een doosje. Meestal vinden ze een roemloos einde in de handen van vader of moeder.

Er klikt iets in mijn hersenen. Twee werelden lijken opeens naadloos met elkaar verbonden. Is de museumwereld niet de grote mensenvariant van die van de kinderen? Een klein deel van de grote wereld om ons heen wordt daar aan ons getoond. Meestal keurig geordend. Soms buitengewoon schokkend. Het onbekende, het onveilige, het uitdagende, ze liggen verscholen in de diversiteit van verzamelingen die in de musea vertegenwoordigd zijn. Wie bij een museum nog altijd het beeld van een schilderijenmuseum voor zich heeft, doet er goed aan schielijk een museumjaarkaart aan te schaffen.

November 2006

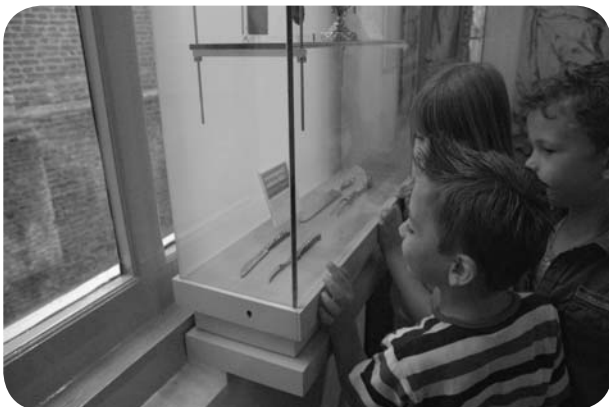
Ons basisplan ligt klaar. Het is gericht op het jonge kind met zijn neiging tot verzamelen en tentoonstellen. We zijn van plan de wereld letterlijk in huis te halen met een kleine kast, tot de nok toe gevuld met allerlei aparte voorwerpen en vreemde zaken. Het is in onze ogen een miniatuur-museumpje en het moet de brug gaan vormen tussen de wereld van de kinderen en de museumwereld. Annelies heeft de primeur. Gespannen

wachten we af. Gaat deze kast zijn functie vervullen? De eerste ervaring is positief: het werkt, in het 'kastje' hebben we de meesterzet gevonden om ons vraagstuk te openen. De tweede ervaring: het werkt niet, we vragen aan taalvaardigheid en sociale redzaamheid veel te veel van die arme kleuters. We zoeken de expert in onze hogeschool op. Haar raadgevingen nemen we ter harte.

Mei 2007

Het jaar rent naar zijn einde toe, maar ons project lijkt nog maar net begonnen. Met zweet op mijn voorhoofd sta ik voor een groep kleuters. Drie studentes achterin kijken toe. Het heeft wel iets vermakelijks. Ik voel me alsof ik een proefles voor het bestuur moet geven. De studenten kijken ernstig. Ik heb leedvermaak om mezelf, maar het zweet blijft staan.

De theorie is weliswaar prachtig, de praktijk vanouds echter weerbarstig, maar o zo leerzaam. Ik ben enthousiast. De kast, gevuld met materiaal, roept de goede gesprekken op en is een schitterende manier om kinderen iets te laten ervaren van wat er in de museumwereld gebeurt. 'Mag ik het houden, juf?' De kinderen kijken met heerlijke kleuterogen naar me op, vol verwachting. Ik schud langzaam mijn hoofd. Nee, straks moeten ze het weer terugleggen, het voorwerp dat ze zelf uit de kast mochten kiezen en waarvan ze nu al zo veel houden dat ze het eigenlijk niet meer af willen staan. 'Nee, straks moet het weer terug in de kast, het is immers niet van jou, het is ook niet van mij, maar het is van ons allemaal', leg ik geduldig uit. 'Er moeten nog meer kinderen naar kunnen kijken, die zullen het ook mooi vinden.' De kinderen kijken teleurgesteld, maar accepteren dit. Natuurlijk moeten anderen ook

naar al deze voorwerpen kunnen kijken! Toch nemen ze zelf wel iets mee terug wat mag blijven. Eerst krijgen ze de tijd om hun eigen voorwerp na te tekenen. Alle tekeningen samen komen als een soort catalogus in de klas te liggen, zodat als de kast weer uit de klas verdwijnt ze in de leeshoek toch hun eigen voorwerp

nog terug kunnen zien.

September 2007

Het overvalt me opnieuw, de razendsnelle manier waarop het nieuwe schoolseizoen er ook dit jaar met me vandoor gaat. Dit keer geef ik een nieuwe module aan pabo 3: exemplarisch onderwijs. De studenten voor me gaan zich specialiseren in het jongere kind. Ik start in de kring, de kast staat centraal in het midden van de klas. We praten erover, op studentniveau. Dan gaat de kast open en iedereen mag er een voorwerp uit kiezen. De studenten vertellen waarom ze dit voorwerp gekozen hebben. Ik word er stil van. Waren de kleuters hartveroverend onbevagen, de studenten zijn hartveroverend serieus. Herinneringen komen boven en worden gedeeld, een diversiteit aan verhalen belicht een diversiteit aan voorwerpen. De aandacht is groot, voor elke student die zorgvuldig zijn keuze toelicht. Ik geniet, niet alleen van de studenten, maar ook van het onderwijs zelf, dat zich heel natuurlijk ontvouwt. De studenten zijn kritisch, bevragen me op de kern van de zaak. Ik laat mezelf kennen, probeer eerlijk te zijn in wat mij beweegt om voor dit concept te gaan.

December 2007

Anneke, Sophia en Eline voeren hun afstudeergesprek. Zij waren de studenten die als alternatief bestuur naar mijn presentatie keken. Een halfjaar later hebben zij zelf het draaiboek uitgevoerd met een klas, en grote en kleine veranderingen doorgevoerd. Nu mag ik hen bevragen op wat zij over exemplarisch onderwijs geleerd hebben. Hun verhalen zijn verschillend, hun enthousiasme is oprecht. De kast, dit keer een sjieke variant met heuse glazen deurtjes en een hele nieuwe collectie voorwerpen, hebben ze mee helpen vormgeven. Zij weten het zeker: exemplarisch onderwijs werkt, ook bij kleuters.

We praten nog even na, Annelies Kraaiveld en ik. Het draaiboek moet bijna zijn definitieve versie gaan krijgen. Ik wil het graag afronden, ook omdat in het nieuwe jaar een nieuw onderwerp ligt te wachten. We denken na over wat de studenten ons vanuit de praktijk hebben teruggegeven. We hebben ook onze eigen gedachten. De puntjes op de i, die zijn van wezensbelang. We spreken af om na de kerstvakantie nog eens grondig door het geheel heen te gaan. Ik kijk ernaar uit, ondanks dat de werklast van het oude jaar nog op mijn schouders drukt.

Winnie Verbeek is docent beeldende vorming bij Driestar educatief